

munda legyőzhetlen kíváncsisággal siet válása után Bécsbe, hogy vetélytársát Ginát, megismerje. Kárörömmel látja az egykori szépség romjait, de a közben meghalt Vajda emléke kedvéért mégis gyakran felkeresi Ginát, virágot, orvost visz betegágyához s végül el is temeteti.

Látnivaló, hogy Pásztor Árpád regénye jórészt valóság. Amit az író hozzáköltött, az színes riportra emlékeztető mártás, mely néha pikáns, máskor borsos, de gyakran izléstelen. Az igazi író is lehet újságíró — példa rá Vajda János, — de legtöbbször baj, ha az újságíró írónak képzeli magát. Ahelyett, hogy a szerző kutatása eredményeit avatott kezekbe tette volna le (vagy valami irod. tört. folyóiratnak engedte volna át) vagy, ha már mindenáron maga akarta értékesíteni a a talált gyöngyöket, komolyan beszámolt volna a *való* tényekről, melyeket Vajda két szerelmének élete körül sikerült földerítenie: ahelyett felröpíti fantáziája léggömbjeit, zagyván összekever történeti valót lélektanilag lehetetlen képzelt eseményekkel s oly könyvet ír, mely életrajznak fogyatékos, korrajznak elfogult s regénynek rossz. A könyv azonban úgy látszik, nem is irodalmi inyenek, hanem azon alsóbb műveltségű rétegek számára készült, melyek a varrógéptől szabaddulva, szívesen mélnéznek el a Szabaeletű szépségmeteorok sorsán. Ez esetben azonban mirevaló volt közölni a Nagy Miklós hagyatékában talált »páratlan irodalomtörténeti dokumentumokat», versfoszlányokat, gondolat-töredékeket és egyéb »műhelytitkokat»? A könyv »bájos» ovisonőit így az a veszedelem nyelveti, hogy ezeket egyszerűen átugorja s csak azt olvassa el, amit a szerző »költ».

Aztán az úgynevezett »diszkrécio!» Tudvalevő, hogy Bartos Róza (Roza-munda) ma is él. A szerző egy »intermezzóban» bocsánatot kér az olvasótól, hogy a történettel megáll: »talán fájna neki (Bartos Rózának) minden részlet, minden elmúlt mozzanat feltárása». Az író azonban annyi adattal kompromittálta már eddig is önagságát, hogy ez a megjegyzés a bakó gyöngédségére emlékeztet. Vagy csak elmés és előre-látó reklámja akar lenni egy megirandó regénynek, mely esetleg Rozamunda halála után »Újabb adalékok Rozamunda ballépéséhez» címmel fog megelenni?

Kétségtelen, hogy az életrajzok iránt

érdeklődők kíváncsiságát izgatni fogja a könyv nem egy megdöbbentő adata. Megengedem azt is, hogy némi irodalomtörténeti ismeretet az effajta »mód-szer» is belecsepegtethet az analfabéták lelkébe; sőt ismerjük el: van a könyvnek egy-két lapja, ahol az újságírói rutin akkorát lendül, hogy írói kvalitások határait súrolja. (Pl. az a jelenet, melyben Gina Oroszi kedvese lesz.) Mindezzel szemben azonban bizonyos, hogy e munkát nem a költő iránti kegyelet, hanem a »könyvsiker» vágya és üzleti élelmesség diktálta s e kegyetlen és falánk játékból a költő alakja elég véresen kerül ki. Hogy a szerző ízlése aztán egész otromba módon félre-csúszik egy-két helyen — például ott, ahol a költőt Ginával történt ismeret-sége után egy utcalányhoz téríti be — ez a blaszfémia arra figyelmeztet, hogy a riport aljasabb válfaja sem elégszik már meg saját területével, betör az irodalomtörténetbe s állattá rajzolja el a költőt, csak hogy az olvasót megsarcolhassa. Vajdát, akinek érzelmei elejétől fogva a legeszményibb rajongással fonják körül Gina alakját; a költőt, akinek szerelmi élete maga a boldogtalanság és becület: a századfordulón ily tragár vonatkozásban mutatni be az olvasónak nemcsak ízlés-hiba — a legelemibb irodalmi illem szabályainak megtagadását jelenti.

Hartmann János.

Rodionov Iván: Kornilof hadjárata.

Történeti elbeszélés az orosz forradalomból. Stádium kiadás. Az író a kommunén véres borzalmait és a magárahagyott orosz intelligencia kétségbeesett küzdelmét mutatja be, hogy egységes frontba tömörítse a művelt emberiséget a közös ellenség — a vörös rém — ellen.

Az elbeszélés hőse egy fiatal moszkvai diák, aki — miután atyját, a leendő kormányzót a kommunisták megölik — az ellenforradalom főfészkébe, a kozáklakta Don vidékre menekül s itt a hős Csernyecov partizán különítményébe állva, a vörösök ellen vívott kegyetlenül borzalmas harcokban elesik. Ezen az ösztövére mesevázon nyugszik a lényeg: a szovjet véres őrvongásának és a magasztos célokért küzdő fehérek szenvedéseinek leírása.

Az író többször hangsúlyozza, hogy megértünk, való eseményeket ír le: elhíszköt, de a történeti elbeszélésnek a krónikaszerű hűségénél lényegesebb kelteke a korszellem és az eseményeket